

B-Inclusive: švietimas visiems!

Įžanga

2014 m. Danijos negalios organizacija DOF (DanskOplysningForbund) ir asociacija Lietuvos neįgaliųjų forumas (LNF) iniciavo šiaurės ir Baltijos šalių negalios organizacijų tinklo sukūrimą. Pagrindinis šio tinklo tikslas keistis geriausia šiaurės ir Baltijos šalių patirtimi siekiant Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje numatyto visapusio įtraukiojo ugdymo žmonėms turintiems negalią.

2015 m. skirtingos negalios ir švietimo srityje dirbančios organizacijos iš Danijos, Lietuvos, Estijos, Latvijos, Švedijos, Islandijos, Norvegijos nusprendė pateikti paraišką Šiaurės Ministrų Tarybos remiamai suaugusiųjų švietimui skirtai programai - NordplusAdult.

Kas yra įtrauktis? Prielaidos projektui.

Dažniausiai socialinė įtrauktis apibūdinama kaip jausmas, kad priklausai bendruomenei, su kuria tave sieja bendra tapatybė ir bendros vertybės. Tai – daugialypė sąvoka, kaip ir galimybė vienu metu priklausyti keletui bendruomenių, kurias apibūdinanti savybė yra taip pat ir asmens tapatybės dalis, pvz., žmogus su negalia priklauso tiek neįgaliųjų, tiek ir sveikųjų bendruomenei. Tokiu būdu pripažįstama, kad bendruomenė – tai įvairi ir nevienalytė terpė, kurioje vertinamos žmonių skirtybės.

Įtraukčiai priešinga sąvoka yra atskirtis. Atskirties priežastys ir formos yra taip pat kompleksiškos ir persidengiančios – tai politiniai, ekonominiai ribojimai, tam tikros kultūrinės aplinkos dominavimas (užgožiantis neįprastas kultūrinės raiškos formas) ar kai kurių grupių atskirtį nulemianti diskriminacija (pvz., žmonių su negalia).

Žmonių su negalia įtrauktis švietimo srityje – tai pirmiausia šviečiamasis darbas, didinant švietimo ir ugdymo įstaigų atvirumą priimti žmones su negalia; taip pat pasiryžimas skirti resursų mokymo programų pritaikymui specialioms žmonių su negalia poreikiams bei individualizuota pagalba mokantis.

Įtraukusis ugdymas – visą gyvenimą trunkantis ugdymas

JT Neįgaliųjų teisių konvencija įtvirtina požiūrį į negalią per žmogaus teisių prizmę. Šis dokumentas nesukuria jokių naujų teisių žmonėms su negalia; jis tiesiog sukcentruoja jas viename dokumente ir suteikia žmonėms su negalia daugiau matomumo. Svarbi Konvencijoje įtvirtinta sąvoka – individualizuota pagalba (angl. *reasonableaccomodation*), kuri suprantama kaip

darbo/mokymo proceso pritaikymas, aplinkos pritaikymas bei kitos reikalingos priemonės (pvz., apmokymas, supažindinimas su spec. poreikiais).

Svarbu paminėti, jog negalia – tai kintanti sąvoka. Pastaruoju metu ji apibrėžiama kaip požiūrio bei aplinkos kliūčių sąlygoti ribojimai lygiavertiškai su visais įsitraukti ir dalyvauti visuomenės gyvenime.

Pagrindiniai apsaugos nuo diskriminacijos negalios pagrindu principai:

- Pagarba skirtybėms ir individualizuotos pagalbos poreikio pripažinimas.
- Žmonių su negalia autonomijos pripažinimas, įskaitant laisvo pasirinkimo teisę.
- Žmonių su negalia skirtybių nulemtu indėliu į visuomenės gyvenimą pripažinimas.

Dešimtmečiais buvo siekiama žmonių su negalia (vaikų bei suaugusiųjų) įtrauktis švietimo srityje. Konvencija tapo kertiniu įrankiu sutvirtinant įtrauktis sampratą, neapsiribojant švietimo sistema, bet apimant visas sritis, kuriose žmonės su negalia apsisprendžia dalyvauti.

Fundamentalia laikytina nuostata, kad įtrauktis – tai tokia visuomenės sąranga, kurioje yra vertinamos skirtybės, jos pripažįstamos ir pagal individualų poreikį kompensuojamos, užkertant kelią atskirčiai. Kitaip tariant, turi būti paisoma ir atsižvelgiama į įvairiausių visuomenės grupių poreikius, taip pat – ir į žmonių su negalia poreikius.

Pagrindiniai įtrauktis principai – tai grupės matomumas visuomenėje ir bendra (nesegreguota) veikla. Tačiau būti matomi ir užsiimti pageidaujama veikla lygiateisiškai su visais visuomenės nariais žmonės su negalia gali tik turėdami galimybes rinktis jiems reikalingas paslaugas bendruomenėje, savo gyvenamojoje vietoje.

Kalbant apie įtraukįjį švietimą, svarbu pažymėti, jog tai – visų žmonių su negalia teisė, kurią įmanoma realizuoti užtikrinant visų švietimo sistemos pakopų prieinamumą žmonėms su negalia, kas atitinka mokymosi visą gyvenimą koncepciją.

Švietimo sistemos įstaigos turi siekti vieno tikslo – sudaryti sąlygas kiekvieno žmogaus asmeniniam tobulėjimui. Didžiausias iššūkis šiame darbe – vienodos sąlygos visiems naudotis švietimo ir ugdymo paslaugomis, užtikrinant, kad žmonėms su negalia nebūtų susiaurintos galimybės dėl negalios sąlygotų kliūčių. Šios kliūtys turi būti kompensuojamos suteikiant individualizuotas paslaugas žmogaus su negalia gyvenamojoje vietoje.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija

Turime pabrėžti, jog šis projektas bei rekomendacijos parengtos atsižvelgiant į visapusiško, veiksmingo dalyvavimo ir įtraukimo į visuomenę principą (Konvencijos straipsnis Nr.3 punktas C) bei lygių galimybių principą (Konvencijos straipsnis Nr. 3 punktas E).

19 straipsnis skirtas gyvenimui savarankiškai bei įtraukimui į bendruomenę. Šis tikslas bus pasiektas kai bus pripažįstamos visų neįgaliųjų lygios teisės gyventi bendruomenėje su kitais. O

Valstybės, šios Konvencijos šalys užtikrins, kad neįgalieji galėtų naudotis visomis jiems reikiamomis pagalbinėmis priemonėmis

24 straipsnis skirtas švietimui. Šio straipsnio 5 punktą nurodo: „Valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad neįgalieji turėtų galimybę gauti bendrąjį išsilavinimą, profesinį mokymą, suaugusiųjų mokymą ir galimybę mokytis visa gyvenimą jų nediskriminuojant ir lygiai su kitais asmenimis. Šiuo tikslu valstybės užtikrina, kad neįgaliesiems būtų tinkamai pritaikytos sąlygos“.

30 straipsnis skirtas dalyvavimui kultūriname gyvenime, aktyvaus poilsio, laisvalaikio ir sporto veikloms apžvelgti. Šio straipsnio 5 punktą sako: „Siekdamos suteikti neįgaliesiems galimybę lygiai su kitais asmenimis dalyvauti rekreaciniame, laisvalaikio ir sporto veikloje, valstybės, šios Konvencijos šalys, imasi atitinkamų priemonių užtikinti neįgaliųjų dalyvavimą sporto bei laisvalaikio veikloje visai lygmenimis“.

Pagrindinis Konvencijos dėmesys skiriamas:

- Įtraukčiai.
- Lygioms galimybėms.
- Nediskriminavimui.

Norint pasiekti šį tikslą turime siekti:

- Turime užtikrinti, jog visų lygių švietimas bus pasiekimas žmonėms su negalia.
- Tam kad įtraukus švietimas būtų realiai pasiektas, privalome mokytojams suteikti geresnes galimybes bei įrankius naudotis pagalbinėmis priemonėmis.
- Turime priimti, jog žmogus su negalia gali pasirinkti specialiąsias klases skirtas tik neįgaliesiems. Niekas neturėtų būti verčiamas rinktis įtraukos švietimo per prievartą.

Todėl mes rekomenduojame dirbti su skirtingo lygio įtrauktimi:

- Jeigu įmanoma ir jeigu studentas/mokinys nori būti klasėje kurioje mokosi kiti mokiniai be negalios mūsų pareiga užtikrinti, kad visos priemonės ir mokymo formos yra tinkamos, t.y., mokytojo kvalifikacija pakankama, aplinka prieinama, studentų neturinčių negalios žinios apie negalią yra pakankamos
- Jeigu studentas su negalia pasirenka eiti į uždaras/segreguotas klases, turėtume užtikrinti jog aplinka vis tiek būtų įtrauki: pavyzdžiui, studentai su negalia ir be jos galėtų susitikti pertrauku metu.

SPECIALIOSIOS GAIRĖS MOKYTOJAMS, DIRBANTIEMS SU REGĖJIMO SUTRIKIMŲ TURINČIAIS SUAUGUSIAIS

Sąvokos:

Besimokantysis: studentas, dalyvaujantis neformaliajame švietime

Regėjimo sutrikimas: aklumas ar blogas regėjimas

Žemiau pateikti patarimai yra gairės, kaip užtikrinti integracinį mokymą asmenims, turintiems regėjimo sutrikimų. Didžiausias dėmesys skiriamas geresnio pagrindo neformalaus suaugusiųjų švietimo teikėjams kūrimui, kad jie sąmoningai, kūrybiškai ir atlikę smulkius pataisymus, galėtų įtraukti regėjimo sutrikimų turinčius žmones į daugelį savo kursų.

Šių gairių tikslinė grupė yra mokytojai, neturintys specialaus pasirengimo mokyti regėjimo sutrikimų turinčius asmenis. Tai – pirmosios pagalbos rinkinys ir įkvėpimo šaltinis.

DEŠIMT PATARIMŲ

1.

Regėjimo sutrikimą turintis asmuo visų pirmaisiai yra žmogus ir turėtų būti traktuojamas kaip visi kiti. Nuo šiol regėjimo sutrikimą turintis besimokantysis bus vadinamas tik „besimokančiuoju“!

2.

Regėjimo sutrikimai būna skirtingi. Prieš prasidedant kursui arba kaip galima anksčiau turite išsiaiškinti besimokančiojo situaciją ir jo poreikius. Skirkite laiko pokalbiui ir nedvejojami užduokite klausimus.

3.

Norėdamas sustiprinti besimokančiojo pasitikėjimą savimi mokytojas turėtų suteikti jam informaciją apie fizines vietas sąlygas: jėgimą, laiptus aukštyn ir žemyn, interjerą, duris, tualetus, tam tikras priemones (pvz., specialią šviesą).

4.

Geras pristatymas svarbu kiekviename mokymo procese, bet ypač tada, kai klasėje yra žmogus, turintis regėjimo negalią. Besimokantysis atpažins balsus ir žinosis, kurioje klasės vietoje yra kiti besimokantieji. Užtuot kėlę rankas, visi besimokantieji turėtų pasakyti savo vardą prieš ką nors sakydami.

5.

Galite naudoti vaizdinę medžiagą, bet nepamirškite kuo tiksliau papasakoti, kas joje vaizduojama. Galite kurti savo pristatymus pagal tarptautinius standartus, kad besimokantysis galėtų naudotis, pvz., balso perdavimo įrankiais.

6.

Esant galimybei, iš anksto nusiųskite besimokančiajam kitos pamokos medžiagą. Paklauskite, kokia forma jam (jai) tinkamiausia.

7.

Per pamokas, kai atliekami fiziniai pratimai, svarbu žodžiu duoti aiškius nurodymus: „į kairę“ / „į dešinę“, „aukštyn“ / „žemyn“, o ne „ten“ / „čia“. Kai kuriais atvejais gali prireikti individualios pagalbos.

8.

Dėl praktinių poreikių, pvz., šuns vedlio, visada turėtumėte pasitarti su besimokančiuoju.

9.

Ministry of Higher Education
and Science

Turėtumėte sužinoti bent pagrindinius dalykus apie neįgaliesiems skirtą techniką.

10.

Nekeiskite savo kalbos! Jūs ir toliau galite naudoti tokias frazes, kaip „iki pasimatymo“ ar „pažiūrėkite“.Niekada nekalbėkite trečiuoju asmeniu.

Daugiau projekto „Būk įtrauktyje! Suaugusiųjų švietimas visiems“ rezultatų (anglų k.) ieškokite <http://www.b-inclusive.net/>